

Носач І.В.

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
Кременчуцький льотний коледж
Національного авіаційного університету

Бондаренко Л.Ф.

викладач вищої категорії,
Кременчуцький льотний коледж
Національного авіаційного університету

Водолазська Н.В.

викладач вищої категорії,
Кременчуцький льотний коледж
Національного авіаційного університету

Старчик Н.В.

викладач вищої категорії,
Кременчуцький льотний коледж
Національного авіаційного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В АВІАКОМПАНІЯХ

У статті окреслено сутність інновацій та інноваційної діяльності на авіапідприємствах. Систематизовано теоретичні положення щодо інноваційної діяльності авіапідприємства та його економічного механізму. Охарактеризовано сучасний стан та особливості інноваційного розвитку національних авіакомпаній в глобальному інформаційному просторі. Розроблено, обґрунтовано механізм управління інноваційними процесами в національних авіакомпаніях.

Ключові слова: інноваційна діяльність, авіакомпанія, інноваційний процес, інноваційні стратегії, механізм інновацій, персонал, інформаційне забезпечення інноваційної діяльності.

Вступ. В умовах високої конкуренції на ринку авіаційних перевезень проблема ефективного управління інноваційними процесами в діяльності авіакомпаній набуває особливого значення та актуальності. Інноваційна діяльність виступає важливим стратегічним напрямом підвищення конкурентоспроможності сучасної авіакомпанії та пов'язана з комерційним використанням нової техніки, технологій та інтелектуального потенціалу персоналу компанії. Інновації дають змогу формувати нові ринкові сегменти (ринкові ніші), розширювати мережу маршрутів, покращувати загальноекономічні показники роботи за рахунок удосконалення унікальних характеристик послуг авіаперевізників, впровадження технічних та технологічних нововведень тощо. Конкурентоспроможність авіаційного підприємства в сучасних динамічних умовах безпосередньо залежить від використання інноваційних підходів до діяльності та управління підприємством.

Отже, динаміка глобальних технологічних змін в авіаційній галузі разом з постійно зростаючими витратами на обслуговування парку повітряних суден, його оновленням, вартістю палива та високими ризиками впровадження інноваційних технологій, а також високонкурентним середовищем потребує розроблення ефективного механізму управління інноваційними процесами в авіакомпаніях.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретичні аспекти управління інноваційними процесами в авіакомпаніях досліджували такі науковці, як А.С. Борзова, О.А. Вавринів, А.О. Князевич, О.В. Крайчук, Н.Д. Корягін, О.Й. Косарев, М.В. Куклінський, Н.С. Полянська, Л.І. Скібіцька, О.А. Цимбалістов, Л.І. Федулова, Н.С. Шаповал, Д.В. Яковенко, Л.А. Ященко. Проте в роботах вказаних авторів не приділено достатньо уваги методичним аспектам організації інноваційної діяльності з урахуванням специфіки галузі, недостатньої державної підтримки інноваційної активності, відсутності дієвих програм з інтенсифікації їх інноваційної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні шляхів оптимізації механізму управління інноваційними процесами в авіакомпаніях в сучасних динамічних умовах. Процес реалізації інновацій полягає в їх практичному використанні та спрямований на внесення змін у господарську систему авіаційного підприємства, виведення її на такий рівень функціонування, що забезпечує отримання якісно нових стійких результатів її діяльності упродовж значного періоду, тривалість якого визначається інноваційним потенціалом нововведення.

Викладення основного матеріалу. Сфера авіаційних перевезень виступає своєрідним індикатором розвиненості економіки країни. За рівнем пропозиції послуг у цій галузі можна судити про розвиненість інф-

раструктури всієї економіки, науково-технічний потенціал галузі, ринкові позиції компаній, які оперують у галузі; за рівнем попиту на авіаперевезення – про добробут населення, ступінь його мобільності. З точки зору економічної політики наявність кореляції між ступенем розвиненості авіації та ринку авіаперевезень в країні свідчить про ефективність економічної, промислової, соціальної та інституціональної політики держави.

Практика свідчить про те, що ключовими напрямками бізнесової діяльності в авіакомпаніях [2; 5; 8; 9] є освоєння нових перевезень, оптимізація комерційних характеристик і розширення традиційних видів перевезень, скорочення перевезень внаслідок несприятливої кон'юнктури ринку або навіть відмова від них. Прогресивні зміни в перевізному продукті, організації та технології авіаперевезень багато в чому пов'язані з інноваціями (нововведеннями). Відповідно до рис. 1 нині для авіакомпаній найбільш актуальні інновації, пов'язані з повітряними судами, організацією та продажем послуг з перевезень.

Інтернаціоналізація, лібералізація та глобалізація світового ринку авіаційних перевезень, інтеграція України до міжнародного економічного простору вимагають вжиття заходів з підвищення економічної ефективності діяльності авіакомпаній України на міжнародному ринку повітряних перевезень.

Сучасна наукова думка пропонує різні підходи до механізму управління інноваційними процесами суб'єктів господарювання. Так, зокрема, О.А. Цимбалістова [9] аналізує стан інноваційної діяльності вітчизняних авіакомпаній та заходи її стимулювання. Автор зазначає, що успішність та конкурентоспроможність авіакомпанії залежать від того, наскільки швидко вона здатна адаптуватися до постійно змінюваних вимог та очікувань ринку, покращувати характеристики послуг, що пропонуються, а також їх номенклатуру, вдосконалювати виробничі процеси, що ґрунтуються на веденні авіакомпанією активної інноваційної діяльності. Автором проведено комплексне аналізування показників

інноваційної діяльності авіакомпаній України на підставі статистичних даних, виконано дослідження її активності, розглянуто основні напрями інновацій.

А.О. Князевич та О.В. Крайчук у монографії «Механізм управління інноваційним розвитком» [5] акцентують увагу на проблемах становлення та практичного впровадження механізмів управління інноваційним розвитком на основі інноваційного лагу. На думку авторів, результативність впровадження інновацій залежить від багатьох факторів, основними з яких є швидкість запровадження інновацій, що значною мірою може характеризуватися такою економічною категорією, як інноваційний лаг. Проведений аналіз дає змогу визначити інноваційний лаг як суттєву складову інноваційного процесу. Проте він не дає змогу повністю врахувати економічні, науково-технічні, організаційні, інфраструктурні та інші важливі складові інноваційного процесу.

Заслугує уваги позиція Л.І. Федулової [9], яка механізм управління інноваційним розвитком підприємства розглядає як сукупність методів і засобів впливу на інноваційні процеси, що базується на формуванні інноваційного потенціалу, його перетворенні на інноваційний капітал в умовах розвитку інтеграційних процесів взаємодії економічних суб'єктів. Загалом реалізація цього механізму повинна передбачати такі стадії (рис. 2).

Емпіричні дослідження показують, що механізм управління інноваційними процесами є системою взаємодії функціональних компонентів і певною послідовністю етапів формування управління інноваційним розвитком, забезпечення безперервного інноваційного розвитку та лідируючої інноваційної позиції авіаційного підприємства. Проте Л.І. Федулова [9], формуючи механізм управління інноваційним розвитком суб'єкта господарювання, не враховує інформаційну складову щодо побудови концепції інноваційного менеджменту авіакомпанії в глобальному інформаційному просторі. Адже інформаційне забезпечення управління іннова-

Рис. 1. Напрями інноваційної діяльності авіакомпаній [5]

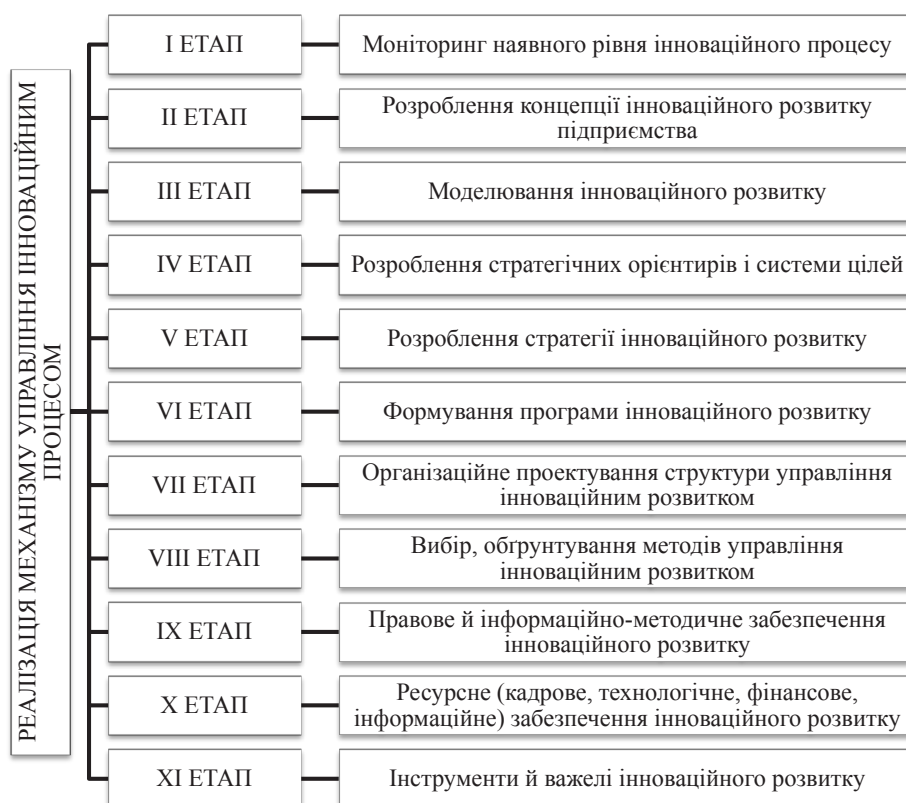

Рис. 2. Реалізація механізму управління інноваційним розвитком підприємства за Л.І. Федуловою [8]

ційною діяльністю авіапідприємства функціонує як система збору, аналізу й систематизації даних, які є підґрунтям прийняття управлінських рішень.

Основними засобами інформаційного забезпечення процесу реалізації нововведень є експертиза та моніторинг. У цьому контексті концепція управління інноваційним розвитком авіапідприємства набуває особливої актуальності. Адже для того, щоби зайняти стійкі позиції на ринку міжнародних повітряних перевезень, де встановлюються високі «вхідні бар'єри», національним авіакомпаніям необхідно виявити перспективні напрями розвитку авіатранспортного бізнесу, передбачити характер зміни ринкової кон'юнктури та адаптувати наявний стратегічний потенціал до швидкоплинних вимог споживчого попиту.

Звертаючись до міжнародного досвіду, акцентуємо увагу на найбільш інноваційно-активних міжнародних авіакомпаніях. Зокрема, «Корейські авіалінії» (“Korean Air”) активно використовують інноваційний підхід у власній діяльності [1]. Так, наприклад, компанія має власну ферму органічних продуктів для обідів на борту, зал очікування тільки для жінок в аеропорту Інчхон, жіночі туалети та вітрину з товарами duty-free в літаках, а також цілодобові бортові бари з фірмовими коктейлями Absolut. З 2008 року “Korean Air Rival” надає послуги зі зберігання теплого верхнього одягу для пасажирів, що прямують з Південної Кореї в теплі країни, зокрема Гаваї, Австралії і країн Південно-Східної Азії [1; 7].

“British Airways” у рамках інноваційного підходу видала всім членам екіпажів службові iPad та ввела програму «золотої квитка» для мотивації та винагороди членів екіпажу. Варто звернути увагу на інноваційність підходів до обслуговування пасажирів американською компанією “Delta”, яка впровадила сучасний сервіс у вигляді додатку для смартфонів для пасажирів преміум-класу в партнерстві з “Porsche”, що дає змогу відстежувати статус багажу, Wi-Fi на всіх бортах.

«Голландські королівські авіалінії» (“KLM”) першими використали програму Meet & Seat, за допомогою якої пасажирів мають змогу вибрати, з ким сидіти, відповідно до своїх інтересів та захоплень за допомогою “Facebook” і “LinkedIn” [1].

Так, інноваційні перетворення в національній авіації здійснюються шляхом розбудови сучасної аеропортової інфраструктури та поточної діяльності, спрямованої на реалізацію положень нової редакції Повітряного кодексу України, що враховує вимоги Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО) та Європейського Союзу, а також створює правові умови для інтеграції України до «єдиного європейського неба» [4].

Звертаючись до українського досвіду, зазначимо, що інноваційний розвиток інфраструктури міжнародних аеропортів Борисполя, Донецька, Львова, Харкова та Києва (Жуляни) активізувався в рамках реалізації Державної цільової програми підготовки та проведення в Україні Євро – 2012. У кожному зі вказаних вище аеропортах

побудовано нові прогресивні термінали пропускною здатністю від 500 (Київ (Жуляни)) до 3 200 (Бориспіль) пасажирів за годину та інші важливі інфраструктурні об'єкти (нові злітно-посадкові смуги, перони, аеродромно-диспетчерські вежі, введено сучасні автоматизовані системи керування повітряним рухом) [4]. Як наслідок, пасажиропотік українських аеропортів за підсумками збільшився на 13,2%, зокрема Львівський аеропорт збільшив пасажиропотік на 94%, аеропорт Київ (Жуляни) – на 83,4%, Харківський аеропорт – на 60%, Бориспіль – на 5,6%.

Аналізуючи технологічні та організаційні інноваційні заходи щодо організації авіаперевезень, акцентуємо увагу на розвитку та поширенні бюджетних авіакомпаній, а саме “Low Cost Carriers”, або скорочено “LCC”. Згідно з даними IATA на початку 2017 року 65% від світових обсягів авіаперевезень здійснювалися бюджетними авіакомпаніями, а якщо розглядати окремо авіаперевезення у туристичній сфері, то там частка таких авіакомпаній становить понад 80% [3].

Також в Україні впроваджуються нові технології продажу та обробки електронних авіаквитків (BSP – Billing and Settlement Plan), що є системою взаєморозрахунків між авіакомпаніями та агентами-членами Міжнародної асоціації повітряного транспорту (IATA – International Air Traffic Association).

Згідно з даними Національного інституту стратегічних досліджень, сьогодні продовжується робота щодо створення спільно з EASA (Європейським Агентством з безпеки польотів) дієвої системи підтримання льотної придатності повітряних суден. Так, Наказом Міністерства інфраструктури України [6] затверджено технічні вимоги для суб'єктів авіаційної діяльності відповідно до стандарту EASA Part-M.

Таким чином, використання результативного механізму управління інноваційними процесами в авіаційному бізнесі має сприяти інтенсифікації інноваційної активності та забезпеченню її ефективності в умовах постійних внутрішніх і зовнішніх змін, які стосуються

не тільки кількісних характеристик інноваційних потоків, але й умов та узгоджених правил руху нововведення по стадіях життєвого циклу інновацій.

Посилення інноваційної складової у процесі управління діяльністю авіаційних підприємств є одним з напрямів ефективного розвитку національного авіаційного бізнесу, реалізація якої дасть змогу модернізувати авіатранспортну систему та підвищити ефективність її функціонування; збільшити пропускну спроможність аеропортів України; підвищити рівень безпеки на авіатранспорті; прискорити темпи інтеграції вітчизняної авіаційної системи до європейської та світової транспортних систем, максимально використати транзитний потенціал України.

Висновки. Таким чином, управління розвитком інноваційного потенціалу авіапідприємства має бути орієнтовано на заходи щодо розвитку готовності та здатності підприємства здійснити й відтворити новачку, а інформаційне забезпечення управління інноваційним процесом полягає у забезпеченні ТОП-менеджменту відповідними інформаційними технологіями, які дають можливість ефективно розвивати інноваційний потенціал.

На нашу думку, активне застосування сучасного прогресивного підходу до управління інноваційним процесом дасть змогу забезпечити гнучкий характер управління інноваціями в авіаційній галузі, що пов'язане з принципами комплексності, системності, надійності, конструктивності, науковості, конкретності та варіантності.

Перспектива подальших досліджень пов'язана з розробкою механізму управління інноваційною діяльністю авіакомпаній з урахуванням тенденцій міжнародного ринку перевезень та вимог глобального інформаційного простору. Потребує розроблення теоретичних і методологічних основ формування інноваційних стратегій авіаційних підприємств, врахування чинників, важелів та інструментів підвищення конкурентоспроможності національного авіаційного бізнесу, врегулювання процесів інноваційного розвитку.

Список літератури:

1. Десять самых инновационных авиакомпаний нашего времени по версии Airlinetrends.com. URL: <http://zzaharr.livejournal.com/9207.html>.
2. Заєць О.О. Джерела інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Управління розвитком. 2014. № 2. С. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_2_48.
3. Захарченко В.І., Корсикова Н.М., Меркулов М.М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посібник. Київ: ЦНК, 2012. 448 с.
4. Інноваційні перетворення на транспорті як чинник модернізації транспортно-дорожнього комплексу України: аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1303>.
5. Князевич А.О., Крайчук О.В. Механізм управління інноваційним розвитком: моногр. Рівне: видавець О. Зень, 2011. 136 с.
6. Про затвердження Правил з підтримання льотної придатності Part-M: Наказ Мінінфраструктури від 10 лютого 2012 року № 85. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0333-12>.
7. Підлубна О.М. Використання інноваційних ідей американського досвіду професійної підготовки пілотів цивільної авіації. Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. 2016. № 3. С. 103–107.
8. Федулова Л.І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України. Економіка України. 2013. № 4. С. 15–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2013_4_3.
9. Цимбалістова О.А. Тенденції розвитку та шляхи стимулювання інноваційної активності авіакомпаній в Україні. Економіка та управління підприємствами. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. № 1 (57). С. 114–124.
10. Офіційний портал Державної авіаційної служби України. URL: avia.gov.ua.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В АВИАКОМПАНИЯХ

В статье обозначена сущность инноваций и инновационной деятельности на авиапредприятиях. Систематизированы теоретические положения по инновационной деятельности авиапредприятия и его экономическому механизму. Охарактеризованы современное состояние и особенности инновационного развития национальных авиакомпаний в глобальном информационном пространстве. Разработан, обоснован механизм управления инновационными процессами в национальных авиакомпаниях.

Ключевые слова: инновационная деятельность, авиакомпания, инновационный процесс, инновационные стратегии, механизм инноваций, персонал, информационное обеспечение инновационной деятельности.

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF THE INNOVATION PROCESS MANAGEMENT MECHANISM IN AIR COMPANIES

In the article the authors outline the essence of innovations and innovation activity at the airlines, systematized theoretical positions regarding the innovative activity of the airline and its economic mechanism. The current state and features of innovative national airlines development in the global information space are described. The management mechanism of innovative processes in national airlines has been developed and substantiated.

Key words: innovation activity, airline, innovation process, innovative strategies, mechanism of innovations, personnel, information support of innovation activity.

УДК 338.4:[658:005.5]

Овчарук В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»

АНАЛІЗУВАННЯ ЧИННИКІВ ПОБУДОВИ І ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ АДМІНІСТРУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

У статті наведено, охарактеризовано чинники побудови і використання систем адміністрування в управлінні підприємствами. До них віднесено компетентність персоналу, розвиток системи менеджменту, цілі та завдання адміністрування, технологічне забезпечення, особливості підприємства, обсяги документально-інформаційного забезпечення управління, ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності, якість корпоративного управління, стабільність середовища функціонування, розвиток інформаційної інфраструктури, централізованість управління, євроінтеграційні процеси, а також рівень електронності документів і документообігу. Зроблено висновок про доцільність класифікації таких чинників за середовищем впливу з виокремленням чинників прямого й опосередкованого впливу. Наголошено на взаємозв'язку і взаємозалежності таких чинників, а також на їхньому просторово-часовому вимірі. Встановлено, що з практичних міркувань складно діагностувати рівень впливу окремо взятого такого чинника на процеси адміністрування в організаціях, що зумовлене перш за все властивостями системної залежності.

Ключові слова: адміністрування, діловодство, документація, інформація, підприємство, система, управління.

Вступ. Одним з важливих елементів управління суб'єктами підприємницької діяльності є системи адміністрування, під якими слід розуміти вид управлінської діяльності, який на засадах документації, діловодства, інформаційного забезпечення та формалізації управ-

лінських процедур забезпечує цілеспрямований вплив керівної підсистеми на керовану за усіма етапами технологію управління. Якість таких систем впливає на зацікавленість підприємством з боку суб'єктів зовнішнього середовища, зокрема з боку інвесторів, покупців,